

Федірко Н.В.,

канд. екон. наук, доцент,
кафедра макроекономіки та державного управління,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
natalifedirko@gmail.com

Федирко Н.В.,

канд. экон. наук, доцент,
кафедра макроэкономии и государственного управления,
ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана»

Fedirko N.V.,

Ph.D,

Macroeconomics and Public Administration Department,
SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

**ПРАВА ТРУДЯЩИХ-МИГРАНТІВ
НА ЗАХИСТ І ДОПОМОГУ:
ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ТА УКРАЇНА**

**ПРАВА ТРУДЯЩИХ-МИГРАНТОВ
НА ЗАЩИТУ И ПОМОЩЬ:
ЕВРОПЕЙСКАЯ ПРАКТИКА И УКРАИНА**

**THE RIGHT OF MIGRANT WORKERS AND THEIR FAMILIES
TO PROTECTION AND ASSISTANCE: EUROPEAN PRACTICE
AND UKRAINE**

Досліджується правове становище трудящих-мігрантів в Україні, здійснюється компаративний аналіз вітчизняної та європейської практики захисту прав трудящих-мігрантів, обґрунтовується необхідні управлінські заходи для виконання міжнародних європейських зобов'язань щодо забезпечення прав трудящих-мігрантів.

Исследуется правовой статус трудящихся-мигрантов в Украине, проводится компаративный анализ отечественной и европейской практики защиты прав трудящихся-мигрантов, обосновываются необходимые управленческие меры для выполнения международных обязательств касательно обеспечения прав трудящихся-мигрантов.

The legal status of migrant workers in Ukraine has been studied, comparative analysis of national and European experience of migrant workers' rights protection has been carried out, also administrative measures necessary for meeting the international and European commitments to ensure the migrant workers' rights have been justified. The article aims to justify the measures necessary to ensure that the rights of migrant workers and their families to protection and assistance in Ukraine are secured in accordance with international European legal acts. Scientific novelty of the paper corresponds to the study of compliance of legal status of migrant workers and its practical implementation in Ukraine to the requirements applied to the Council of Europe Member States. The practical significance of the article is to establish the possibility of ratification

by Ukraine of Article 19 of the European Social Charter (revised) «The right of migrant workers and their families to protection and assistance». The study revealed that the legal status of migrant workers in Ukraine corresponded with national regime, but upholding their right to employment, access to housing, social assistance and social services was not provided in full. In the view of periodic Ukrainian government action to ensure the integration of immigrants into society, as well as the fact that in 2007 it joined the European Convention on the Legal Status of Migrant Workers, it is necessary to continue to develop and take measures on ratification of Article 19 of the European Social Charter (revised).

Ключові слова. Трудова міграція населення, міграційна політика, права трудящих-мігрантів на захист і допомогу.

Ключевые слова. Трудовая миграция населения, миграционная политика, права трудящихся-мигрантов на защиту и помощь.

Keywords. Labour migration, migration policy, rights of migrant workers to protection and assistance.

Вступ. Міграція робочої сили суттєво трансформує наявні фактори економічного розвитку країн, діючи механізми ринкової взаємодії та конкуренції на ринках ресурсів та продуктів, особливості споживчого попиту та умови виробництва. Поряд з цим, міжнародне переміщення населення висуває нові вимоги до врегулювання інтересів національних та іноземних економічних суб'єктів, зокрема щодо дотримання їх основоположних прав і свобод.

Україна, займаючи вигідне центральноєвропейське геополітичне положення, після проголошення незалежності в умовах лібералізації процедур перетину державного кордону стала однією з провідних країн-транзитерів та країн-донорів робочої сили до Євросоюзу. У період трансформаційної кризи в умовах різкого зниження рівня життя населення відбулась масова еміграція українців, яка сягнула у другій половині 1990-х рр. близько 100 тис. осіб щорічно. Протягом ХХІ ст. розвиток нових форм міждержавних відносин та політика «відкритих кордонів» зумовили значне збільшення притоку різних категорій іноземців до України, що змінило міграційного сальдо із -33 тис. осіб у 2002 р. до +31 тис. осіб у 2013 р. Зросли також масштаби працевлаштування іноземців в Україні — до 7,5 тис. у 2013 р., найбільшу частку яких складали громадяни Росії та Білорусі, а також країн Європи (Туреччини, Польщі, Німеччини, Франції) та Азії (Китаю та В'єтнаму).

Незважаючи на активізацію процесів зовнішнього переміщення робочої сили в Україні, здійснювана державою політика щодо мігрантів мала безсистемний характер. Довготривала відсутність чіткого нормативного врегулювання відносин, що виникають при перетинанні державного кордону укріпила в Україні явище нелегальної імміграції та її транзиту. У період 2005–2011 років кількість затриманих за порушення правил перебування на території держави іноземців та осіб без громадянства становила в середньому 12–14 тис. осіб [7, с. 13]. Поряд з цим, мало місце зволікання влади щодо забезпечення визначених міжнародною спільнотою прав трудящих-мігрантів, що спонукало до зниження рівня довіри до них. За висновками правозахисних організацій у 2011 році в Україні запроваджено не виправдано жорсткі правові норми регулювання в'їзду та перебування іммігрантів та узаконено значне звуження їх прав та свобод [14, с. 318]. Це негативно позначається на статусі України та є недопустимим з точки зору міжнародних норм у сфері правового становища трудящих-мігрантів.

Процеси міжнародної трудової міграції, демографічні і соціально-економічні характеристики їх учасників, а також проблеми формування та реалізації державної міграційної політики в Україні активно вивчаються та обговорюються як у наукових колах економістів, демографів, соціологів та юристів, так і управлінцями-практиками. Протягом останніх десяти років в Україні були здійснені ґрунтовні дослідження міграційної сфери, які визначили становище трудових емігрантів та іммігрантів, причини їх переїзду та умови поточної життєдіяльності. Комплексний аналіз міграційних процесів здійснено у монографіях таких вітчизняних вчених, як Ю. Гуменюк [1], І. Кукурудза та Т. Ромащенко [4], Е. Лібанова [8], О. Малиновська [6], С. Пирожков [9], Б. Юськів [13], О. Хомра [12]. Проблеми забезпечення правового статусу мігрантів в Україні висвітлено у доповідях Української Гельсінської спілки з прав людини [10], Харківської правозахисної групи [11], Національного інституту стратегічних досліджень [5] та ін.

Постановка завдання. Проблеми адаптації міграційного законодавства України до вимог та стандартів міжнародних правових документів, зокрема прийнятих країнами-учасницями Ради Європи, на сьогодні є малодослідженими. З огляду на недопущення порушення прав іноземних громадян в Україні також забезпечення інтересів українців за кордоном, постає необхідність компаративного дослідження та встановлення причин невідповідності вітчизняної та європейської практики реалізації особистих прав мігрантів. У зв'язку з цим, метою даної статті є обґрунтування заходів, необхідних для забезпечення в Україні прав трудящих-мігрантів і членів їх сімей на захист і допомогу відповідно міжнародних європейських нормативно-правових актів.

Результати дослідження. Приєднання України до найважливіших міжнародних домовленостей у сфері прав громадян вперше відбулось у 1997 році із ратифікацією Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини (1950 р.). Вона є основоположним міжнародним договором, що запроваджений Радою Європи та покликаний гарантувати кожному, хто перебуває під юрисдикцією урядів європейських держав, забезпечення і розвитку прав та основоположних свобод, визначених в Загальній декларації прав людини (1948 р.) проголошеній Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй.

Конкретизовано права людини у ряді інших міжнародних актів Ради Європи, що спрямовані на врегулювання правового становища окремих категорій осіб. Одним з таких документів є Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів (1977 р.), яка зобов'язує кожна державу-учасницю надавати іноземним трудящим-мігрантам, які перебувають на її території, режим не менш сприятливий, ніж той, що надається її власним громадянам. Передбачається сприяння поліпшенню соціального становища трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей та інші права та привілеї, які надаються громадянам країн, що її ратифікували. Це умови праці та соціально-економічного забезпечення (соціальна і медична допомога, доступ до житла та квартирна плата, оподаткування доходів тощо). Також встановлюються гарантії щодо возз'єднання сімей трудящих-мігрантів на території держави працевлаштування та можливості повторного працевлаштування у разі звільнення працівника з незалежних від нього причин.

Починаючи з 2007 року Україна приєдналась до зобов'язань Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів, що стало важливим кроком у

забезпеченні надійного правового захисту трудящих-мігрантів. Це є особливо актуальним для захисту прав українських громадян, зайнятих трудовою діяльністю у державах-членах Ради Європи, адже численні звернення, що надходять від них до Уповноваженого з прав людини, свідчать про наявність серйозних проблем з дотриманням їхніх прав на території держав працевлаштування [3].

Зовнішня трудова міграція ще довго залишатиметься одним із визначальних чинників економічного та соціального життя України, безпосередньо впливаючи на стан дотримання громадянських, політичних, соціально-економічних, культурних прав її громадян. Тому для переходу на більш глибокий рівень європейської інтеграції України необхідно також законодавчо закріпити соціальні права трудящих-мігрантів та членів їх сімей на захист і допомогу, передбачених Європейською соціальною хартією (переглянутою) (1996 р.) (далі — Хартія). Цей документ є договором Ради Європи, що проголошує права і свободи людини та встановлює контрольний механізм, покликаний гарантувати їх дотримання країнами-учасницями. Її положення торкаються повсякденного життя кожного індивіда: житло, охорона здоров'я, освіта, зайнятість, юридичний та соціальний захист, свобода пересування, заборона дискримінації. Більшість положень Хартії були ратифіковані Україною 21 грудня 2006 року, втім за рядом статей урядом не були взяті зобов'язання.

Україна не ратифікувала положення Європейської соціальної хартії (переглянутий) щодо прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей на захист і допомогу, які визначаються Статтею 19 та охоплюють 12 пунктів міжнародних вимог. Хартія визначає, що трудящі-мігранти мають право займатися будь-якою прибутковою діяльністю на території держави на засадах рівності з її громадянами з урахуванням обмежень, які ґрунтуються на безперечних економічних або соціальних причинах. Проведене дослідження реалізації в Україні положень Статті 19 Хартії, що вони забезпечуються не повною мірою. Зокрема, це стосується забезпечення їх інформацією, умов їх працевлаштування та доступу до житла, соціальної допомоги та суспільних послуг, а також сприяння розвитку їх етнічних мов та традицій.

Надання трудящим-мігрантам безкоштовної допомоги в одержанні точної інформації, а також заходи щодо боротьби з розповсюдженням недостовірної інформації (вимога п.1 Ст.19 Хартії) здійснюються на підставі Закону України «Про інформацію» (1992 р.), який визначає можливість вільного доступу до інформаційних ресурсів та встановлює відповідальність за порушення законодавства в цій сфері. Безкоштовну інформаційну допомогу та підтримку мігрантам надає Представництво Міжнародної організації міграції в Україні, яке працює в Києві починаючи з 1996 р. та заснувало мережу Центрів консультування мігрантів. Державна служба зайнятості України постійно здійснює роз'яснення переваг легальної роботи, необхідності виконання законодавства про працю та ризиків нелегальної трудової міграції із використанням соціальної реклами, публікацій, інтерв'ю та ін.

Водночас, відмічається ускладнення доступу трудящих-мігрантів в Україні до інформації їх рідною мовою (вимога п. 1 Ст. 19 Хартії). На сьогодні інформація щодо правового забезпечення міграції, питань працевлаштування висвітлюється державними органами лише українською мовою. За результатами обстеження іноземців, проведеного Представництвом МОМ в Україні та Представництвом ЄС в Україні у 2013 р. виявлено, що 34% опитаних не зверталися до Державної служби зайнятості, оскільки взагалі не знали про таку можливість. Разом з тим, співробітники

служб зайнятості вказують на наявність мовного бар'єру як одну з перепон у роботі з мігрантами [2].

В Україні не передбачається заходів щодо полегшення виїзду та в'їзду іноземців з країни (вимога п.2 Ст. 19 Хартії). Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (2011 р.) визначено, що для в'їзду на територію держави їм необхідно отримати візу (окрім біженців), посвідку на постійне/тимчасове проживання та мати достатнє фінансове забезпечення. Якщо особи перебували в Україні на законних підставах, вони мають право вільно залишити її межі, втім за певних умов може бути прийняте рішення про скорочення строку їх перебування. Відповідно до Закону України «Про імміграцію» (2001 р.) для постійного проживання іноземців та осіб без громадянства на території держави вони зобов'язані отримати дозвіл на імміграцію, який надається в межах квоти імміграції, довгострокову візу та посвідку на постійне проживання.

Проведені дослідження правозахисних організацій показують, що посадові особи районних підрозділів Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб позбавлені права приймати рішення про продовження терміну перебування в Україні окремим категоріям іммігрантів, а можуть лише продовжувати тимчасову реєстрацію іммігрантам, які прибули в Україну з приватною метою на термін, не більше ніж 180 днів. Інші категорії іммігрантів, для продовження терміну перебування в Україні змушені звертатись до обласних центрів у підрозділи Департаменту вищого рівня, витрачаючи на це додатковий час і власні кошти [10, С. 295].

Надання медичної та санітарної допомоги трудящим-мігрантам (вимога п.2 Ст.19 Хартії) регулюється Законами України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (1992 р.) та «Про екстрену допомогу» (2012 р.). Для іноземців медична допомога, зокрема екстрена, надається на платній основі, втім вони мають право нарівні з громадянами України укладати договори медичного страхування. Опитування іноземців в Україні показало, що послугами охорони здоров'я користуються 66% іноземців, а поліси медичного страхування мають 40,3% з них [2]. З них 85% зробили це у державних закладах охорони здоров'я, а серед приватних популярністю користуються лише стоматологічні клініки. Окрім того, 27,5% відзначили наявність проблем при зверненні до лікарів, зокрема вимогу сплатити за послуги (за реєстрацію, плату лікарю тощо), недовіру до медичних працівників та їх неетичне ставлення.

З метою сприяння співробітництву між державними соціальними службами у країнах еміграції та імміграції (вимога п.3 Ст.19 Хартії) Україною на державному рівні укладені двосторонні угоди про співробітництво з рядом країн СНД (Російська Федерація, Азербайджан, Білорусь, Вірменія та Молдова) та іншими країнами Європи, зокрема Швейцарією, Австрією, Бельгією, Болгарією, Словаччина, Чехією, Португалією, Польщею, Литвою, Латвією, Грузією. Між тим, конкретних заходів щодо забезпечення міжнародної співпраці приватних соціальних служб (вимога п.3 Ст.19 Хартії) в ході дослідження не було виявлено.

Діюче в Україні законодавство не повною мірою забезпечує рівне ставлення до працівників-мігрантів у порівнянні з українцями стосовно винагороди та інших умов прийняття на роботу і праці (вимога п.4 Ст.19 Хартії). Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (2011 р.) передбачено, що

іноземці, які постійно проживають в Україні, мають право працювати на підприємствах, в установах і організаціях або займатися іншою трудовою діяльністю на підставах і в порядку, визначених для громадян України. Втім, роботодавці можуть наймати іноземців на умовах трудового договору лише за наявності виданого їм дозволу.

Обстеження іноземців в Україні у 2013 році виявило, що працевлаштованими в Україні є 80% опитаних мігрантів-резидентів, втім лише 42% з них працюють за освітою. За статусом зайнятості серед іноземців 66,8% є найманими робітниками, 27,1% — самозайнятими та 6,1% — роботодавцями. Водночас, офіційне працевлаштування мають лише 39,7% працюючих респондентів, а серед підприємців офіційно оформлені 56,5% [2, С. 36]. Серед виявлених проблем у сфері зайнятості іноземних громадян в Україні, можна визначити: низький рівень офіційного працевлаштування, труднощі з оформленням дозволу на підприємницьку діяльність та низька обізнаність про послуги, які надає Державна служба зайнятості, труднощі у пошуку роботи мігрантами, зокрема високооплачуваної, відсутність для них гарантій соціального захисту та страхування, а також мовний бар'єр.

Доступ до житла іноземних працівників законодавством України не обмежується, зокрема не забороняється придбання ними у власність квартир чи будинків. Втім, діяльність державних органів влади у сфері житлового забезпечення іммігрантів спрямовується лише на біженців, а спеціальних заходів для забезпечення належним житлом трудящих-мігрантів чи уникнення дискримінації щодо них у питаннях доступу до соціального житла (вимога п.4 Ст.19 Хартії) не здійснюється. Як результат, лише 2012 році до Уповноваженого ВРУ з прав людини надійшло шість скарг від іноземців щодо порушення права на житло (дві від біженців), чотири скарги щодо порушення права на отримання реєстрації, та дві скарги щодо порушення права вільного вибору місця проживання. Основними проявами дискримінації у питаннях житла є відмова в наданні житла в оренду у зв'язку із расовою упередженістю власників, а також завищена вартість оренди житла для іноземців [2].

В Україні трудящі-мігранти та члени їхніх сімей мають однаковий режим із громадянами України у питаннях сплати податків, зборів чи внесків (вимога п.5 Ст.19 Хартії), що визначено відповідно до Податкового Кодексу України. Водночас, заходи щодо сприяння об'єднанню сім'ї іноземного робітника (вимога п.6 Ст.19 Хартії) в Україні не забезпечуються. Возз'єднання сім'ї з особою, яка прибула в Україну з метою працевлаштування, можливе лише на період, протягом якого така особа здійснює трудову діяльність в Україні. Працевлаштування та забезпечення житлом такої категорії осіб здійснюються на загальних підставах.

На іноземних працівників в Україні поширюються пільги щодо судової допомоги (вимога п.7 Ст.19 Хартії), що визначено Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Він проголошує, що іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи мають право на судовий захист в Україні нарівні з громадянами і юридичними особами України. Також ним визначено, що кожен має право на правову допомогу, яка у певних випадках надається безоплатно.

Хартія висуває зобов'язання, щоб робітники, що мешкають на території їхніх держав на законних підставах, не висилалися, якщо вони не загрожують національній безпеці або не зашкоджують державним інтересам чи суспільній моралі (вимога п.8 Ст.19 Хартії). Положення Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без

громадянства» (2011 р.) підтверджують це право та встановлюють можливість оскарження рішення суду про примусове повернення і примусове видворення з України. Водночас, як показують дослідження [10], в Україні існує практика позбавлення іноземних громадян права продовжити термін свого перебування за місцем свого проживання. Оскаржити прийняте стосовно нього рішення про відмову у продовженні терміну перебування в Україні на практиці дуже важко. Як правило, іммігрант практично не має часу для підготовки необхідних для оскарження документів та їх розгляду у суді і у разі його невиїзду з України після відмови у продовженні терміну перебування на її території, він одразу визнається нелегальним мігрантом та видворяється з країни.

Трудящі-мігранти, що перебувають на території України, мають право переказувати частини їх доходів і заощаджень необмежених обсягах з їх поточних рахунків та в еквіваленті 15 тис. грн. в один робочий день без відкриття поточних рахунків. Таке правило встановлене відповідно до Постанови НБУ №496 і відповідає положенням Хартії (вимога п.9 Ст.19).

Законодавством України не визначається дискримінація права на захист та допомогу трудящих-мігрантів, що займаються самостійною підприємницькою діяльністю (вимога п.10 Ст.19 Хартії). Самозайняті іноземці мають такий само правовий статус, як і наймані працівники. Водночас, результати опитування іноземців в Україні показало, що серед офіційно оформлених підприємців кожен третій мігрант-резидент (31%) вказував на складність та тривалість процедури отримання дозволу на підприємницьку діяльність [2].

З метою заохочення та сприяння вивченню української мови іноземними громадянами, іммігрантами, біженцями (вимога п.11 Ст.19 Хартії) в Україні Для врегулювання вивчення іноземцями та особами без громадянства державної мови розроблено та впроваджено Загальнонаціональний стандарт з української мови як іноземної. Адаптаційні центри надають допомогу у вивченні мови для біженців, втім інших заходів, які б сприяли вивченню трудящими-мігрантами державної мови законами не передбачається. Проведені в Україні дослідження виявили, що лише десята частина іноземців вільно володіє українською мовою, кожен п'ятий її розуміє і може висловлювати свої думки, проте більшість — розуміють, але не можуть говорити, водночас, зовсім не розуміють українську мову близько чверті респондентів [2].

Забезпечення прав трудящих-мігрантів в Україні щодо вивчення їх дітьми рідної мови (вимога п.12 Ст.19 Хартії) здійснюється через мережу культурно-освітніх центрів національних меншин України, які у 2013 році працювало 366 одиниць. Крім того, в Україні здійснюється підготовка вчителів для загальноосвітніх навчальних закладів та класів з українською, російською, молдовською, кримськотатарською, угорською, польською, румунською, словацькою, болгарською мовами навчання.

Висновки. Правове становище трудящих-мігрантів в Україні відповідає національному режиму. Обсяг прав і обов'язків цих суб'єктів вужчий, ніж у громадян України, але за загальним правилом вони користуються тими ж правами й на них покладено ті ж обов'язки, що й на громадян України. Україною у 2007 році ратифіковано «Європейську конвенцію про правовий статус трудящих-мігрантів», нормативні положення якої мірою є узгодженим з правами іммігрантів, що визначені Європейською соціальною хартією (переглянутою). Водночас, не вирішеною в Україні

проблемою у сфері забезпечення прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей на захист і допомогу залишається ліквідація всіх правових та фактичних дискримінацій.

Європейський комітет соціальних прав, який є структурним підрозділом Ради Європи та здійснює оцінку законодавства та практики країн, що ратифікували Європейську соціальну хартію (переглянуто), періодично у своїх Висновках до звітів цих країн надає їм рекомендації щодо забезпечення повноцінного виконання положень Хартії. Керуючись його рекомендаціями [14] вважаємо, що забезпечення повноцінності та рівності прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей в Україні необхідно забезпечити: організацію безкоштовної консультативної допомоги з питань міграції, надання точної інформації іноземними мовами, а також усунення проявів расизму та ксенофобії, торгівлі жінками; надання допомоги при в'їзді, виїзді та прийомі, зокрема щодо розміщення та інтеграції на робочому місці, подолання проблем короткотермінового проживання, хвороби, браку грошей і адекватних заходів для здоров'я; полегшення адаптації до нового середовища та допомога у підтриманні їх відносин з сім'ями, які залишаються в країні їх походження; надання можливості професійного навчання без відриву від роботи; доступ до адміністративних посад в профспілках; доступ до купівлі субсидованого житла або за рахунок участі у пільгових кредитних програмах; можливість відмови в'їзду в країну за станом здоров'я тільки за умови коли хвороби потребують відповідно до міжнародних медико-санітарних норм встановлення карантину; встановлення такого рівня достатнього фінансового забезпечення для в'їзду в країну, який не перешкоджає би возз'єднанню сімей; доступ до освіти і соціального захисту; визнання їх кваліфікацій та працевлаштування відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня; професійну підготовку з подальшим працевлаштуванням відповідно до потреб ринку праці. навчальні курси з вивчення української мови, законодавства, культури та історії країни. Впровадження таких заходів дозволить повною мірою привести у відповідність забезпечення прав трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу у відповідність о вимог Європейською соціальною хартією (переглянутої).

Література

1. Гуменюк Ю.П. Міжнародна трудова міграція: методологічний та організаційний аспекти: монографія / Ю.П. Гуменюк — Тернопіль: ТНЕУ, 2013. — 619 с.
2. Дослідження з питань інтеграції, злочинів на ґрунті ненависті та дискримінації різних категорій мігрантів — Київ: Міжнародна організація з міграції. Представництво в Україні, 2014. — 101 с.
3. Карпачова Н. Ратифікація Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів відповідає національним інтересам України [Електронний ресурс] / Ніна Карпачова // Юридичний журнал. — 2006. — №11. Режим доступу до ресурсу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=2472>.
4. Кукурудза І.І., Ромашенко Т.І. Україна у світових процесах трудової міграції: Монографія. — Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2012. — 252 с.
5. Мазука Л. І. Проблема попередження проявів дискримінації, ксенофобії та расизму щодо представників новітніх міграційних спільнот. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Л. І. Мазука // Національний інститут стратегічних досліджень. — 2012. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1173/>.

6. Малиновська О. А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування. — К. : НІСД, 2011. — 40 с.
7. Міграція в Україні. Факти і цифри. [Електронний ресурс] // Міжнародна організація з міграції. Представництво в Україні. — 2013. — 15 с. Режим доступу до ресурсу: http://iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf.
8. Населення України. Трудова еміграція в Україні. — К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2010. — 233 с.
9. Пирожков С.И. Внешние трудовые миграции в Украине: социально-экономический аспект: Моногр. / С.И. Пирожков, Е.А. Малиновская, А.У. Хомра; Совет нац. безопасности и обороны Украины, Нац. ин-т пробл. междунар. безопасности. — К. : НИПМБ, 2003. — 134 с
10. Права людини в Україні — 2011. Доповідь правозахисних організацій. / За ред. Є.Ю. Захарова. / Українська Гельсінська спілка з прав людини. — Харків: Права людини, 2012. — 352 с.
11. Протидія дискримінації і расизму: міжнародні угоди. / Харківська правозахисна група. — Харків: Права людини, 2009 р. — 356 с.
12. Хомра О.У., Ожеван М.А., Петрова Т.П., Нагорний В.І., Примак О.Г. Трудова міграція громадян України. Біла книга / Міжнародний фонд «Відродження» ; Інститут демократії та соціальних процесів / В. Я. Шибко (ред.). — К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. — 201 с.
13. Юськів Б.М. Глобалізація і трудова міграція в Європі: монографія. — Рівне : видавець О.М.Зень, 2009. — 476 с.
14. European Social Charter (revised). Conclusions 2011 (Georgia) Articles 7, 8, 17, 19 and 27 of the Revised Charter // Council of Europe. European Committee of Social Rights. — 2012. — 28 p.

References

1. Gumenyuk, Y.P. (2013) Mizhnarodna trudova migratsiya: metodologichnyy ta organizatsiynyy aspekty (International labor migration: methodological and organizational aspects). Ternopil, Ukraine: TNEU.
2. International Organization for Migration. Representation in Ukraine (2014) Doslidzhennya z pytan integratsiyi, zlochniv na grunti nenavisti ta dyscryminatsiyi riznyh kategori migrantiv (Study on the Issues of Integration, hatred-based crimes and discrimination of different categories of migrants). Kyiv, Ukraine.
3. Karpachova N. (2006) Ratyfikatsiya Evropeiskoi konvencii pro pravovyy status trudiashchyyh-migrantiv vidpovidaє natsionalnym interesam Ukrainy (Ratification of the European Convention on the Legal Status of Migrant Workers is in line with national interests of Ukraine). Journal of Law, 11. Retrieved from: <http://justinian.com.ua/article.php?id=2472>.
4. Kukurudza, I.I., Romashchenko, T.I. (2012) Ukraina u svitovyh processah migratsiyi (Ukraine in the Processes of International Migration). — Cherkasy, Ukraine: Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky.
5. Mazuka, L.I. (2012) Problema poperedzhennya proyaviv dyscryminatsii, ksenofobii ta rasyzmu shcodo predstavnykiv novitnih migratsiinyh spilnot (Problem of prevention of discrimination, xenophobia and racism against the representatives of new migratory communities). Kyiv, Ukraine: National Institute for Strategic Studies. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/1173/>.

6. Malinowska, O.A. (2011) Trudova migratsiya: socialni naslidky ta shlyahy reaguvannya (Labour Migration: Social Consequences and Ways of Responding). Kyiv, Ukraine: National Institute for Strategic Studies.

7. International Organization for Migration. Representation in Ukraine (2013) Migratsiya v Ukraini. Faty i cyfry. (Migration in Ukraine. Facts and figures). Retrieved from: http://iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf.

8. Naselelnya Ukrainy. Trudova emigraciya v Ukraini. (The Population of Ukraine. Labour Emigration in Ukraine) (2010) Kyiv, Ukraine: Institute of Demography and Social Studies named after Ptukha of National Academy of Sciences of Ukraine.

9. Pyrozhkov, S.I., Malynovskaya, E.A. and Homra, A.U. (2003) Vneshnie trudovye migratsii v Ukraine: socialno-ekonomicheskiiy aspect (External Labour Migration in Ukraine: Socio-Economic Aspect). Kyiv, Ukraine: NIPMB.

10. Zakharov, E.Y. (ed.) (2011) Prava liudyny v Ukraini — 2011 (Human Rights in Ukraine — 2011). Kharkiv, Ukraine: Human Rights.

11. Kharkiv Human Rights Group (2009) Protydiya dyskryminatsii i rassyzmu: mizhnarodni ugody (Combating discrimination and racism: international agreements). Kharkiv, Ukraine: Human Rights.

12. Homra, O.U., Ozhevan, M.A., Petrova, T.P., Nagornyy, V.I. and Prymak, O.G. (2006) Trudova migratsiya hromadian Ukrainy. Bila Knyga. (Labour migration of Ukrainian citizens. White Paper). Kyiv, Ukraine: VPC «Kyiv University».

13. Yuskiv, B.M. (2009) Globalizatsiya I trudova migratsiya v Europi (Globalization and Labour Migration in Europe). Rivne, Ukraine: Publisher O.M. Zen.

14. Council of Europe. European Committee of Social Rights (2012) European Social Charter (revised). Conclusions 2011 (Georgia) Articles 7, 8, 17, 19 and 27 of the Revised Charter.

Стаття надійшла до редакції 3.04.2015 р.